

Pavlina Pajkova.

Literarna študija. — Ob obletnici pisateljčine smrti spisal **Milan Pajk**.

Spominu predrage matere so posvečene te skromne črtice, ki naj bodo študija o njenih spisih, v katerih se verno zrcali njeno duševno življenje. Kajti Pavlina Pajkova si je rano ustvarila trdne nazore o življenju in umetnosti, katerih se je strogo držala do svoje smrti. Zato je v svojih spisih vselej odkrito in brezobzirno izražala, kar je mislila in resnično čutila, in vsako njeno delo nosi znake njenega svojstva, njene individualnosti. A zopet pojasnjuje — kakor vsakega pisatelja — tudi njena dela njeno zunanje življenje. Zato naj pred vsem le-to na kratko očrtam.

* * *

Zibelka je tekla Pavlini Pajkovi v starodavnem lombardskem mestu Paviji, kjer se je narodila dne 9. aprila leta 1854. kot hči sodnega svetnika Jožefa Doljaka iz Solkana pri Gorici. Oče je bil odličen rodoljub, eden izmed slovenskih državnih poslancev v dunajskem parlamentu l. 1848. Njegova soproga Pavlina, rojena Milharčičeva iz Gorice, je bila po krvi Slovenka — nje rodbina je bila iz Vipavskega —, a po odgoji Lahinja. V laškem jeziku je odgajala tudi svoje otroke: Pavlino, njenega brata in njeni sestrici. Iz Pavije se je preselila naša pisateljica Pavlina še majhna v Milan, potem v Trst, in ko je v šestem letu postala sirota brez očeta in matere, je prišla v hišo strica Matija Doljaka, veleposestnika, župana in deželnega poslanca v Solkanu. — Prava naša domovina ni vedno tam, kjer smo se narodili, temuč često tam, kjer smo vzprejemali prve stalne vtise. Tako je bil tudi Pavlini Doljakovi

Pavlina Pajkova
v 41. letu svoje starosti.

pravzaprav Solkan rodni kraj. Na vznožju Svete gore, znane slovenske božje poti, tam, kjer brhka Soča zapusti planine in stopi v prijazno goriško ravan, leži nekako pred vratmi Gorice velika vas Solkan. Tu „je živela v onem zdravem, polmeščanskem, porselskem obližji, kjer se telo in duša svobodno razvijata po nagibih svoje narave“ — prav kakor piše pisateljica o junakinji neke svoje novele¹⁾.

In takšno polmeščansko obližje je pozneje rada opisovala v svojih povestih.

Bivanje v Solkanu je bilo za bodočo slovensko pisateljico največje važnosti. Tu pri stricu je v začetku občevala še laški, a narodno gibanje je bilo tedaj v goriški okolici tako mogočno, da ni moglo ostati brez vpliva na dovtzeto potujčeno Slovenko. V hišo rodoljubnega strica so zahajali najodličnejši goriški narodnjaki; posebno dva moža sta budila v Pavlini Doljakovi ljubezen do slovenščine: rano umrli odvetnik dr. Lavrič, velik idealist, in deželni

uradnik E. Klavžar. Poučevala sta jo v deklamovanju, posebno prvi, ki jo je šestnajstletno deklico nagovarjal, naj se temeljito uči slovenščine, in bil potem skozi dve leti njen učitelj v deklamatoriki²⁾. Pavlina Doljakova je kmalu zaslovela kot deklamovavka in igravka na odru solkanske in goriške čitalnice. Med slovenskimi knjigami sta se ji priljubila posebno dva drobna zvezka nesmrtnih poezij, Prešeren in Boris Miran (Stritar). Na-

¹⁾ „Planinska idila“ v „Knezovi knjižnici“ 1895, str. 125.

²⁾ Svojega učitelja dr. Lavriča se je spominjala hvaležno v „Zori“ 1877, str. 139—140 in 155—158.